

Міністерство освіти і науки України

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет природничих наук

Кафедра лісового і аграрного менеджменту

Дипломна робота

магістра

(освітній рівень)

на тему: **«ЛІСІВНИЧО-ТАКСАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА
СМЕРЕКОВИХ НАСАДЖЕНЬ В УМОВАХ ФІЛІЇ «МІЖГІРСЬКЕ ЛГ»**

Виконав: студент II курсу,

групи ЛГ-21м

спеціальності 205 «Лісове господарство»

Паучек В.І.

Керівник: к.т.н., доц. Коляджин І.Ф.

Рецензент: к.с-г.н, доц. Дмитрик П.М.

Івано-Франківськ, 2024

ЗМІСТ

ВСТУП		4
РОЗДІЛ 1	ЗАКОНОДАВЧІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ДП	
	«МІЖГІРСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	6
РОЗДІЛ 2	ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ УМОВИ ДП «МІЖГІРСЬКЕ	
	ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»	9
		9
	2.1. Розташування об'єкта досліджень.....	16
	2.2. Флора і фауна.....	18
	2.3. Клімат.....	
РОЗДІЛ 3	АДМІНІСТРАТИВНО-ОРГАНІЗАЦІЙНА	
	СТРУКТУРА ДП «МІЖГІРСЬКЕ ЛІСОВЕ	
	ГОСПОДАРСТВО»	21
РОЗДІЛ 4	ПОНЯТТЯ ПЛАНУВАННЯ ЛІСОСІЧНИХ РОБІТ	26
		26
	4.1. Лісосічні роботи за несприятливих погодних умов	
	4.2. Знаки безпеки у місцях проведення лісосічних	
	робіт.....	27
	4.3. Характерні порушення під час	
	проведення лісосічних робіт.....	27
	4.4. Основні причини травмування працівників лісової	
	галузі.....	29
		30
	4.5. Профілактика травматизму в лісовій галузі.....	
	4.6. Охорона праці під час проведення лісосічних робіт	31
РОЗДІЛ 5	ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ДП «МІЖГІРСЬКЕ	
	ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»	34
	5.1. Лісівництво.....	35
	5.1.1. Рубки головного користування.....	35
	5.1.2. Рубки формування і оздоровлення лісів.....	39

5.1.3.Рубки догляду.....	41
5.1.4.Освітлення.....	41
5.1.5.Прочищення.....	42
5.1.6.Проріджування.....	43
5.1.7.Прохідні рубки.....	43
5.1.8. Санітарні рубки.....	44
5.1.9.Лісовідновні рубки.....	45
5.2. Охорона і захист лісу.....	48
5.3.Сертифікація лісів.....	49
	55
5.4. Електронний облік деревини.....	
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК	
ЛІТЕРАТУРНИХ	
ПОСИЛАНЬ	60

ВСТУП

Актуальність теми. ДП «Міжгірське лісове господарство» розташоване на північному сході середньої частини Закарпаття. Загальна площа лісового фонду, який наданий підприємству у постійне користування для ведення лісового господарства та здійснення природоохоронної діяльності, становить 31513 га. З них 29238 га вкриті лісовою рослинністю, де 11928 га займають хвойні породи, 17102 га - твердолистяні породи, а лише 208 га - м'яколистяні породи. Загальний запас ростучого лісу становить 10501 тис. м³.

За комплексним районуванням західного регіону України, територія лісгоспу відноситься до Гірсько-карпатського лісогосподарського округу. Лісгосподарство розташоване у трьох лісогосподарських районах: Стрийсько-Міжгірській Верховині, Полонинських Карпатах та Високогірному районі.

ДП «Міжгірське лісове господарство» розташоване на північному сході середньої частини Закарпаття. Загальна площа лісового фонду, який наданий підприємству у постійне користування для ведення лісового господарства та здійснення природоохоронної діяльності, становить 45957,2 га. З них 41700,5 га вкриті лісовою рослинністю.

Метою роботи було з'ясувати лісівничо-екологічні аспекти планування лісосічних робіт в ДП «Міжгірське лісове господарство».

Для досягнення поставленої мети виконували наступні **завдання**:

- 1) ознайомитись із законодавчими умовами діяльності ДП «Міжгірське лісове господарство»;
- 2) описати фізико-географічні та кліматичні умови території досліджень;
- 3) ознайомитись із адміністративно-організаційною структурою ДП «Міжгірське лісове господарство»;
- 4) розглянути поняття планування лісосічних робіт;

5) дослідити господарську діяльність на території ДП «Міжгірське лісове господарство».

Об'єкт дослідження – ДП «Міжгірське лісове господарство», **предмет дослідження** – лісівничо-екологічні аспекти планування лісосічних робіт.

Методи дослідження. При виконанні дипломної роботи застосовувались загальноприйняті і апробовані методи лісівничо-екологічної типології та лісівничо-таксаційні методи.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження, проведеного в ДП «Міжгірське лісове господарство», рекомендуються для впровадження в лісгосподарську практику з метою відтворення корінного лісового покриву. Ці рекомендації можуть бути використані в навчальному процесі студентів лісгосподарського профілю при вивченні дисциплін "Екологія лісу" та "Організація та планування лісгосподарської діяльності". Вони дають студентам можливість ознайомитися з важливими принципами та методами збереження лісових екосистем і впроваджувати їх у свою майбутню професійну діяльність.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 5 розділів, висновків і списку використаних джерел (21 посилання), викладена на 62 сторінках і проілюстрована 5 рисунками.

РОЗДІЛ 1. ЗАКОНОДАВЧІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ ДП «МІЖГІРСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

У своїй лісогосподарській діяльності ДП «Міжгірське лісове господарство» користується наступними законодавчими актами та нормативними документами:

- Лісовий кодекс України (введений в дію Постановою ВР № 3853-XII від 21.01.94, ВВР, 1994, № 17, ст.100) [1];
- Закон України від 01.07.2022 № 2352-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” [2] ;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 733 ”Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок“ [3];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. N 724 “Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів“ [4];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 р. № 665 “Про затвердження такс для обчислення шкоди, заподіяної лісу“ [5];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 1993 р. N 399 “Про розміри компенсації за добування (збирання) та шкоду, заподіяну видам тварин і рослин, занесеним до Червоної Книги України“ [6];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 541 “Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду України“ [7];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. № 1279 “Про розміри та Порядок визначення втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню“ [8];

- Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. N 761 “Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів” [9];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. N 303 “Про затвердження правил відтворення лісів” [10] ;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. N 44 “Про затвердження такс на деревину лісових порід, що відпускається на пні, і на живицю” [11];
- Наказ Держкомлісгоспу від 23.12.2009 N 364 “Про затвердження Правил рубок головного користування” [12];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2008 р. N 929 “Про затвердження Правил рубок головного користування в гірських лісах Карпат” [13];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 555 “Про затвердження Санітарних правил в лісах України” [14];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 р. N 976 “Про затвердження Положення про державну лісову охорону” [15].

У веденні мисливського господарства підприємства користуються наступними законодавчими актами та нормативними документами:

- Закон України від 01.10.2023 № 2894-III “Про тваринний світ” [16];
- Закон України від 01.10.2023 № 1478-III “Про мисливське господарство та полювання” [17];
- Наказ Мінприроди України та Держкомлісгоспу України від 18 липня 2007 року № 332/262 “Про затвердження ТАКС для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України)” [18];
- Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 р. N 402 “Про затвердження Порядку і правил проведення обов’язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи

іншому законному володінні зброєю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї“ [19];

- Наказ МВС України від 21.08.98 № 622 “Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів“ [20].

РОЗДІЛ 2. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ УМОВИ ДП «МІЖГІРСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

2.1. Розташування об'єкта досліджень

ДП «Міжгірське лісове господарство» розташоване на північному сході середньої частини Закарпаття. Закарпатська область, у свою чергу, знаходиться на крайньому південному заході України на південно-західних схилах і передгір'ях Українських Карпат.

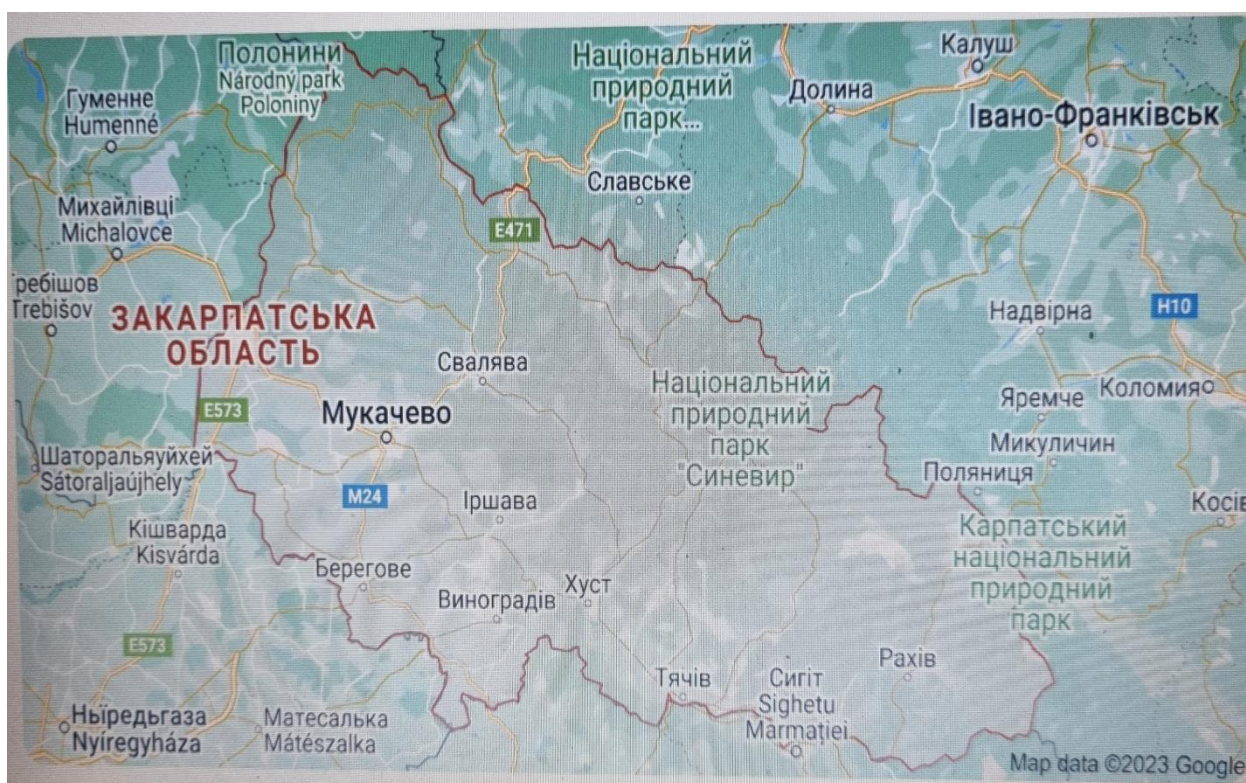

Рис.1. Карта розташування ДП «Міжгірське лісове господарство»

Майже дві третини території Закарпатської області займають Карпатські гори, а решта — Притисянська низовина. На території області знаходиться найвища вершина Українських Карпат та України — гора Говерла,

яка має висоту 2061 метр. Область межує з Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією на північному заході, заході і півдні. Також Закарпатська область межує з Львівською та Івано-Франківською областями на північному і південному сході, виступаючи своєрідним вікном країни у Європу.

За площею і населенням Закарпатська область є невеликою в масштабах України. Її територія становить 12,8 тис. км², що складає 2,1% від загальної площі України. Чисельність населення області становить 1251,1 тис. осіб, що становить 2,6% від загальної кількості населення України.

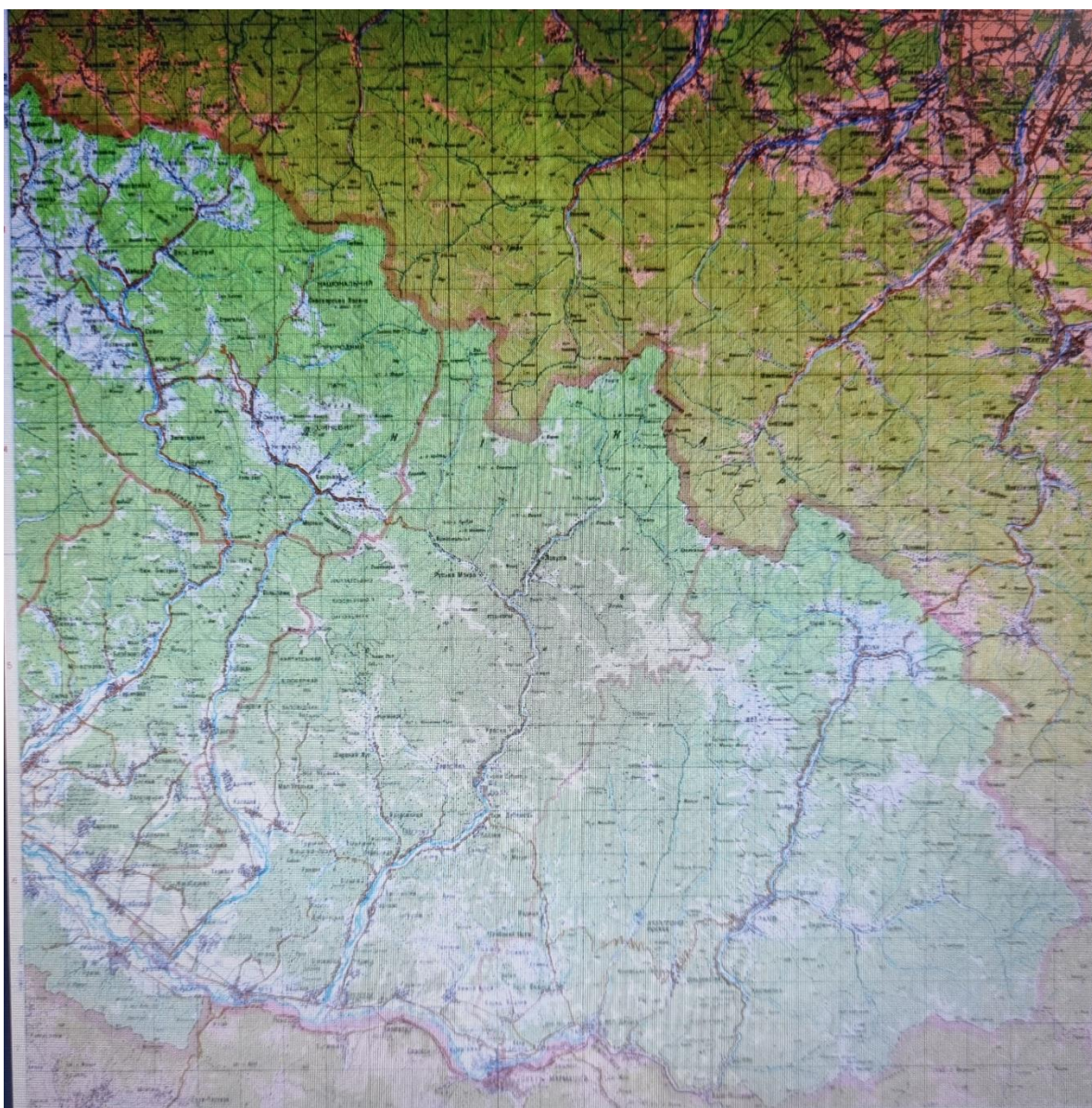

Рис.2. Геоморфологічна карта території розташування ДП «Міжгірське лісове господарство»

Яблуницький перевал дійсно знаходиться на кордоні Закарпатської та Івано-Франківської областей і має висоту 931 метр над рівнем моря. Також правильно, що близько 80% території Закарпаття займають гори, які простягаються з північного заходу на південний схід. Ця система включає такі хребти і гірські масиви, як Верховинський Вододільний хребет, Горгани, Свидовець, Чорногора, Полонинський хребет, Рахівський масив і Вулканічний хребет.

Дійсно, до Чорногорського хребта належить гора Говерла, яка є найвищою точкою не тільки Закарпатської області, але й усієї України, з висотою до 2061 метра. Яблуницький, Вишківський, Ужоцький, Верецький та Воловецький перевали дійсно відокремлюють Закарпаття від сусідніх регіонів і мають висоту від 931 до 1014 метрів над рівнем моря. На території області протікає багато річок і потоків, зокрема Тиса, яка є найдовшою річкою і лівою притокою Дунаю. Довжина Тиси у межах Закарпатської області становить 240 км.

Боржава, Ріка, Тересва дійсно є найбільшими притоками річки Тиса. Латориця і Уж також є важливими річками, що впадають у Бодрог та Лаборець відповідно. Закарпатська область також славиться своїми природними озерами, зокрема Синевиром, яке є найбільшим озером на території області. У Закарпатській області також розташований географічний центр Європи, поблизу села Ділове Рахівського району.

Закарпаття має значну ширину, до 100 кілометрів, яка простягається з півночі на південь. Щодо довжини, вона становить близько 200 кілометрів зі сходу на захід. Цікаво, що геометричний географічний центр Закарпаття розташований біля гори Кук, у Свалявському районі. Геологічна будова території досліджень відображена на рис.3, тектонічна будова – на рис.4.

Міжгірський район (до 1953 року Волівський округ, Волівська округа) - ця колишня адміністративно-територіальна одиниця розташовувалася у північно-східній частині Закарпатської області і знаходилася в центрі Українських Карпат. Площа району становила 1166 км², а у ньому проживало

близько 49,2 тис. осіб у 44 населених пунктах, які були об'єднані в 22 сільські та 1 селищну раду.

Міжгірський район межував з Львівською та Івано-Франківською областями, а також з п'ятьма іншими районами Закарпатської області: Воловецьким, Свалявським, Іршавським, Хустським, Тячівським. Районний центр знаходився у смт Міжгір'я. Однак, у липні 2020 року Міжгірський район був ліквідований в рамках адміністративно-територіальної реформи.

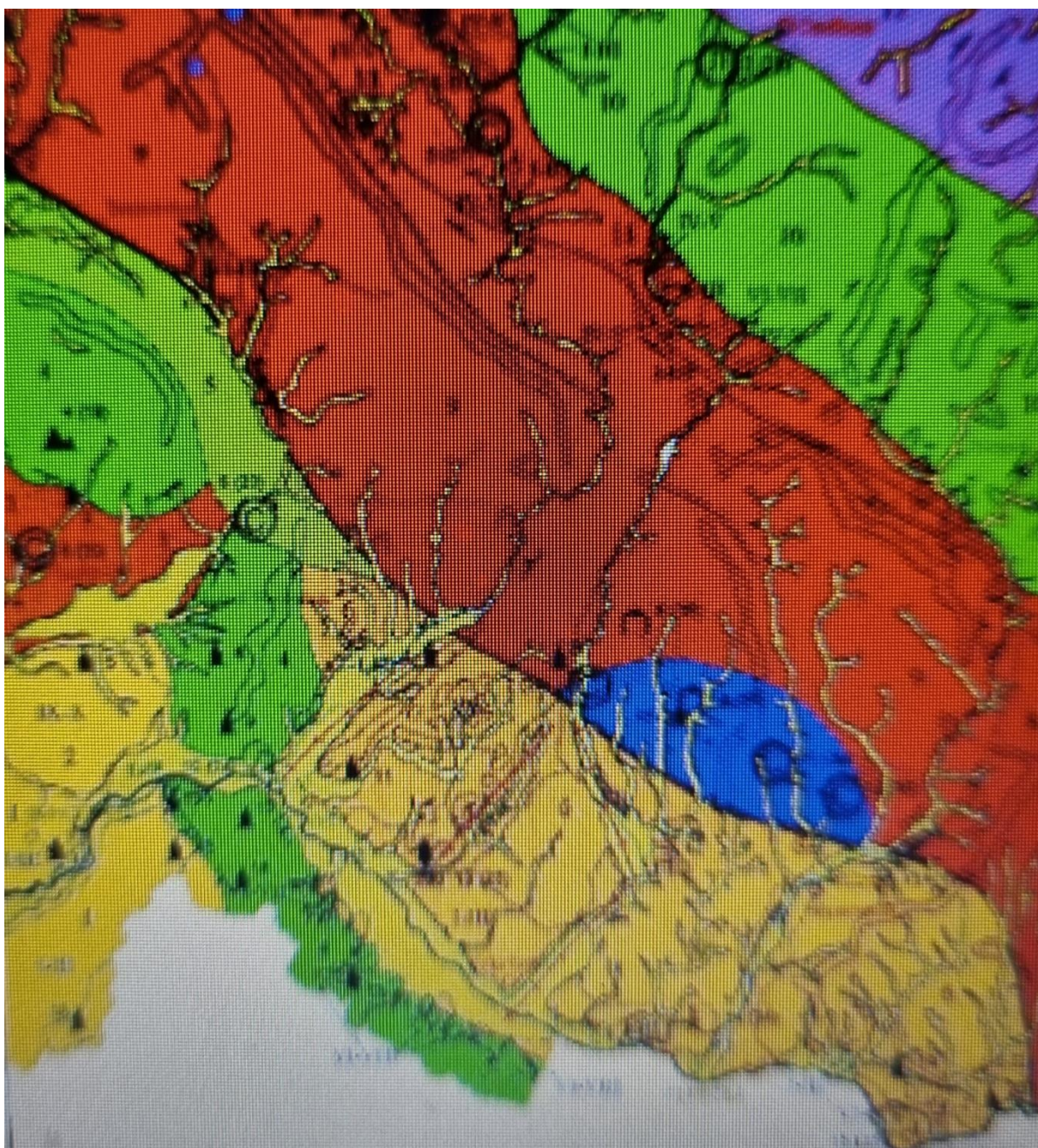

Рис.3. Геологічна карта території розташування ДП «Міжгірське лісове господарство»

Він був включений до складу новоутвореного укрупненого Хустського району, до якого також увійшли частини колишніх Хустського, Свалявського та Іршавського районів.

□ Район був розташований у помірному кліматичному поясі. Позитивна щомісячна температура трималась з другої половини квітня по першу декаду жовтня. Тривалість періоду з температурою вище 10 °С становила 135—155 днів. Зима була помірно морозною, сніжною і тривала до 5—5,5 місяців. Максимальна температура взимку становила -32—35 °С.

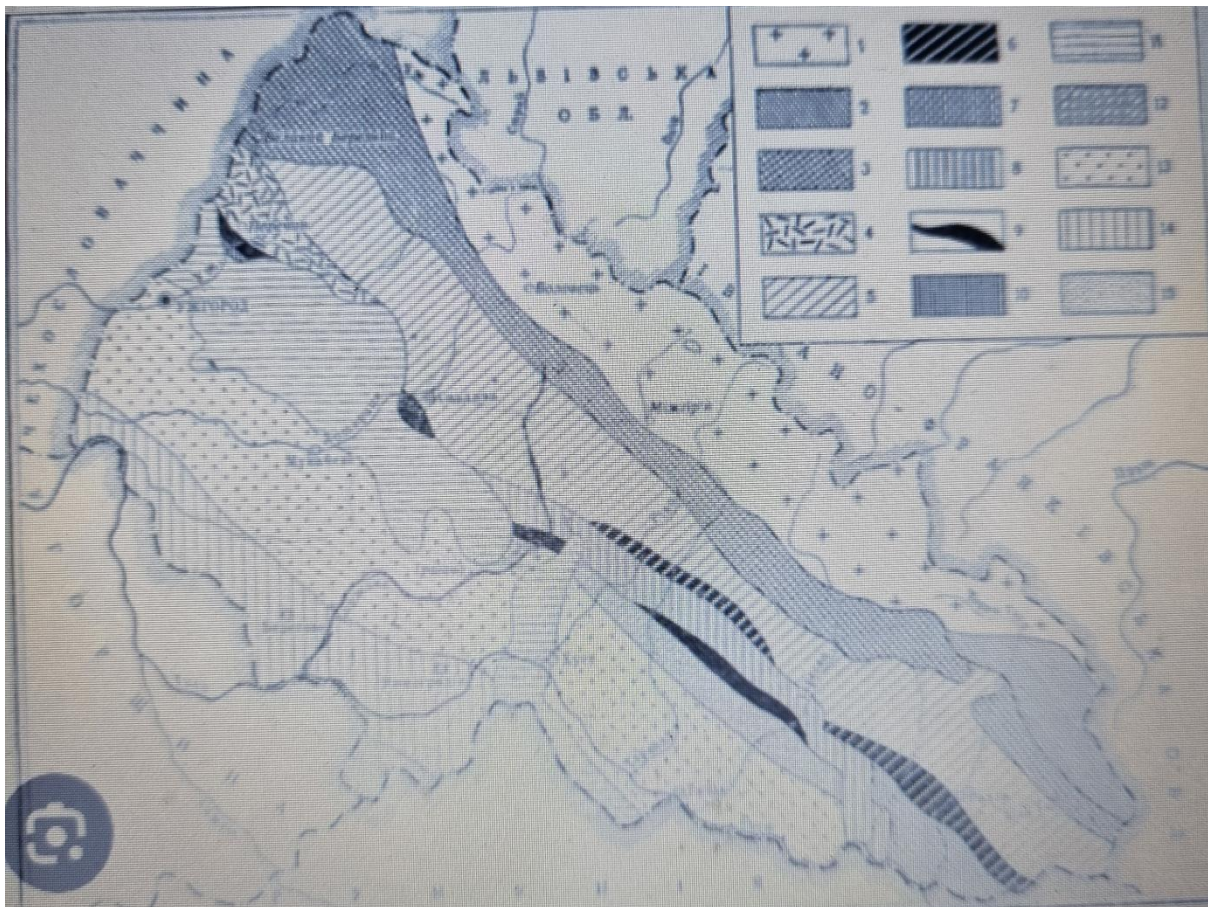

Рис.4. Тектонічна карта території розташування ДП «Міжгірське лісове господарство»

Зволоження на території гірського району є надмірним через велику річну кількість опадів і знижений температурний режим. Більше половини території (66%) покрито лісами, а сільськогосподарські угіддя займають 28% земель, з них лише 6,9% становить рілля.

Ліси Міжгірщини надані в постійне користування державному підприємству "Міжгірське лісове господарство", лісогосподарському підприємству "Міжгір'ядержспецлісгосп" та національному природному парку "Синевир". За породами лісоутворюючих видів найбільша площа займає бук - 50% та смерека - 34%.

Район Міжгірщини є багатим на цілющі мінеральні джерела, з яких у районі є приблизно 50. Деякі з найвідоміших джерел включають Соймівське, Келечинське, Вучківське, Верхньобистрянське та Колочавське. Ці джерела відомі своїми цілющими властивостями. Крім того, майже в кожному селі на Міжгірщині є невеликі джерела мінеральної води. Наприклад, місцеві жителі села Річка мають до 12 таких джерел. Біля санаторію працює українсько-німецьке підприємство «Сойми-ЛТД» по розливу мінеральної води. Розлив води з Колочавського родовища виконує підприємство «Бінако».

Територія Міжгірського району є багатою на водні ресурси. Найбільші річки в районі - Ріка та Теребля. Також, на відстані 10 км від села Колочава розташоване штучне водосховище Тереблянське, яке є частиною Теребле-Ріцької гідроелектростанції. Це місце є популярним для літнього відпочинку місцевих жителів та гостей району.

Синевирське озеро є справді гордістю Міжгірщини. Це прекрасне водне джерело розташоване на висоті 989 метрів над рівнем моря і сформувалося в результаті гірського обвалу в минулому. Озеро вражає своєю красою і привабливістю для відпочинку та туризму.

Неподалік від Синевирського озера знаходиться унікальний музей лісу і сплаву на Чорній ріці, який є єдиним у всій Європі. Він пропонує відвідувачам можливість ознайомитися з історією та сучасними аспектами розробки лісових ресурсів Карпат. У музеї представлені знаряддя праці лісорубів і плотогонів, предмети побуту, а також макети плотів, що допомагають підкреслити цікавість та значення цієї діяльності.

Відвідування музею лісу і сплаву на Чорній ріці є чудовою можливістю дізнатися багато цікавого про історію та сучасні технології у лісовому

господарстві Карпат. Це місце варто відвідати для всіх, хто цікавиться природою та культурою регіону.

Полонина Боржава або Боржавський хребет дійсно є видатним місцем в Міжгірщині. Цей гірський масив відомий не тільки в Закарпатті та Україні, але й далеко за їх межами. Туристичний маршрут, який пролягає по полонині Боржава та горах Кругла, Граб, Магура-Жиде, Гимба, є відмінною можливістю для пішохідних прогулянок, велосипедних подорожей, мотоциклістів та джипів.

Цей маршрут дозволяє насолодитися красою гірського ландшафту, відчути природну спокій та насолодитися чистим повітрям Карпат. Під час подорожі ви зможете насолодитися захоплюючими видами на навколишні гори та долини, а також ознайомитися з багатою рослинністю та тваринним світом регіону.

Цей маршрут приваблює туристів з різними інтересами та рівнем фізичної підготовки. Ви можете вибрати пішу прогулянку, велосипедну поїздку або виправитися на мотоциклі чи джипі. Незалежно від вашого вибору, ви отримаєте незабутні враження та позитивні емоції від походу по Полонині Боржава.

Природні ресурси Міжгірського району включають ліси, які займають значну частину території району. Ці ліси, переважно хвойні, такі як ялина і ялиця, але також зустрічаються змішані хвойно-букові ліси. Лісові ресурси є важливим джерелом деревини і інших лісових продуктів для різних галузей господарського комплексу.

Територія Міжгірського району вважається однією з найбільш екологічно чистих територій України. Це через відсутність промислових підприємств, які можуть завдати шкоди навколишньому середовищу. Крім того, значна площа заповідних територій сприяє збереженню природних екологічних систем.

У районі також є сировинні матеріали, які використовуються в дорожньо-будівельній галузі, такі як пісковик і гравій. Також є незначні поклади торфу, які можуть бути використані в різних галузях промисловості.

Загалом, природні ресурси Міжгірського району є важливим джерелом матеріалів і ресурсів для розвитку різних галузей господарського комплексу. Важливо зберігати ці ресурси та забезпечувати їх стале використання з урахуванням охорони навколишнього середовища.

Так, Міжгірський район має сприятливі кліматичні умови для рекреаційних і туристичних цілей. Мальовничі види, цілюще повітря і перепад висот сприяють розвитку гірськолижного туризму. Крім того, природні ресурси району, такі як ландшафти, клімат, джерела мінеральних вод і гірське повітря, мають великий потенціал для розвитку туризму загалом.

Міжгірський район також багатий на природні ресурси у вигляді дикоростучих плодів і ягід. Кожен рік в районі заготовляється значна кількість грибів (близько 120 тонн) і ягід (40 тонн). У районі також протікають річки, такі як Тересля, Озерянка і Канчовський.

2.2. Флора і фауна

Ліси дійсно є найбільшим багатством Міжгірського району і займають понад 50% його території. Вони різноманітні за породним складом, залежно від вертикальної поясності. На низовині ростуть дубово-грабові ліси, у передгір'ях можна зустріти дубові і дубово-букові ліси, а в горах на висоті від 800 до 1000 метрів над рівнем моря переважають букові, а також хвойні ліси з ялицею білою і ялиною. На висоті до 1300-1500 метрів можна зустріти вже лише хвойні ліси. Довершенням ландшафту є субальпійські та альпійські луки, відомі як полонини.

Це дійсно вражаюча різноманітність флори в Міжгірському районі. На обліку знаходиться понад 2 тисячі видів рослин, що становить близько 50% від загальної кількості видів в Україні. З цих видів, 237 включені до додатків

Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі, а 22 види занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES). Це свідчить про велику природну цінність району і необхідність його охорони.

У Міжгірському районі зустрічається значна кількість видів рослин, які занесені до Червоної книги України. Загалом, налічується 263 види, включаючи 214 видів судинних рослин, 19 видів грибів, 7 видів водоростей, 23 види лишайників, а також 27 видів рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України. Басейн річки Тиса особливо багатий на червонокнижні види рослин, з 145 видами судинних рослин, які знаходяться під охороною. Це свідчить про важливість збереження та охорони цього унікального біорізноманіття.

На Закарпатті можна зустріти багато різних видів тварин. Деякі з них є дуже поширеними і зустрічаються великими популяціями. Серед найпоширеніших видів на Закарпатті є кріт, лисиця, вовк, заєць, білка, горностай, лісова куниця, дикий кабан, козуля та олень благородний. Ці види тварин добре пристосовані до місцевих умов і зустрічаються в різних частинах області. Знання про різноманітність тваринного світу допомагає зберегти біологічну різноманітність і забезпечити екологічну рівновагу в області.

Із рідкісних видів слід відмітити лосося дунайського, стерлядь, пугача, беркута, завитушку альпійську, рись, видру. Зникаючі види — сичик-горобець, волохатий сич, кажани: великий та малий підковоноси, нічниця Бехштейна, ставкова, Наттерера, триколірна та інші. Збільшилась чисельність видів тваринного світу, занесених до Червоної книги України: глухаря, kota лісового, лелеки чорного та ведмеда бурого. У гніздовій орнітофауні з'явилися нові види — чернь чубата та білоока. Стабільним є стан популяції саламандри плямистої. У низинних районах у системі меліоративних каналів зберігся реліктовий вид риб — умбра Крамера.

На Закарпатті можна зустріти рідкісні види тварин, які потребують особливого захисту та уваги. До таких видів належать лосось дунайський,

стерлядь, пугач, беркут, завитушка альпійська, рись та видра. Ці види мають обмежене поширення і потребують спеціальних заходів для збереження їх популяцій.

На жаль, деякі види тварин на Закарпатті перебувають під загрозою зникнення. Серед них є сичик-горобець, волохатий сич, а також кажани, такі як великий та малий підковоноси, нічниці Бехштейна, ставкова, Наттерера, триколірна та інші. Ці види потребують особливої уваги та заходів для їх охорони та відновлення популяцій.

У той же час, деякі види тваринного світу на Закарпатті збільшили свою чисельність та відновили свої популяції. Наприклад, глухар, кіт лісовий, лелека чорна та ведмідь бурий були занесені до Червоної книги України, але їх чисельність зросла завдяки заходам з охорони та реставрації середовища існування.

Також варто відзначити, що у гніздовій орнітофауні Закарпаття з'явилися нові види, такі як чернь чубата та білоока. Це свідчить про певні зміни в екосистемі та природному середовищі.

Загалом, регіон Закарпаття має велику біологічну різноманітність та важливе значення для збереження природних екосистем та рідкісних видів тваринного світу.

2.3.Клімат

У Закарпатті панує помірно-континентальний клімат, що означає тепле літо з середньою температурою повітря +21 °C та холодну зиму з середньою температурою -4 °C. Цей клімат створює сприятливі умови для відпочинку та оздоровлення.

Закарпаття славиться своїми мінеральними водами, з яких виявлено понад 360 родовищ та джерел. Ці природні джерела мають цілющі властивості і використовуються для лікування різних захворювань.

Рельєф та географічне розташування Закарпаття створюють унікальні умови для рекреації та відпочинку. Тут можна знайти гірські ландшафти, ліси, річки та озера, що пропонують різноманітні можливості для активного відпочинку: гірські прогулянки, велосипедні тури, риболовлю та багато іншого.

Крім того, Закарпаття має багатовікові традиції та самобутню культуру, яка привертає увагу туристів. Тут можна побачити народні звичаї, ремесла, національну кухню та інші аспекти місцевої культури.

Всі ці фактори у комплексі створюють унікальний рекреаційний та соціальний потенціал Закарпаття. На основі цього потенціалу існує і має перспективу поступового розвитку санаторно-оздоровчий комплекс світового рівня, який пропонує відпочинок та оздоровлення на високому рівні.

Міжгірський район має надзвичайно сприятливі кліматичні умови для рекреаційних і туристичних цілей. Розташований в Карпатах, район відрізняється мальовничими видами та чистим повітрям, що має цілющі властивості.

Однією з головних приваб Міжгірського району є його гірський рельєф та перепади висот. Це створює чудові умови для гірськолижного туризму, де любителі зимових видів спорту можуть насолоджуватись катанням на лижах та сноубордах.

Природа району також багата на джерела мінеральних вод, які відомі своїми цілющими властивостями. Ці джерела пропонують відвідувачам можливості для оздоровлення та відпочинку. Крім того, гірське повітря Міжгірського району має особливу цінність. Воно насичене киснем та має позитивний вплив на здоров'я та самопочуття людей.

Всі ці ресурси разом створюють великий потенціал для розвитку туризму в Міжгірському районі. Люди зможуть насолоджуватись красою природи, займатись активними видами відпочинку, відвідувати мінеральні джерела та насолоджуватись цілющим кліматом.

Міжгірський район має значні природні ресурси дикоростучих плодів і ягід. Це обумовлено його розташуванням у природно-заповідному фонді України, що забезпечує збереження багатства природи.

Кожного року в Міжгірському районі заготовлюється близько 120 тонн грибів та 40 тонн ягід. Це включає в себе різноманітні види грибів, такі як білі гриби, маслюки, підосичники, підберезовики та інші. Щодо ягід, в районі можна знайти чорницю, обліпиху, шипшину, малину та інші сорти.

Ці природні ресурси не тільки є важливим джерелом харчування для місцевого населення, але також приваблюють людей, які цікавляться збиранням грибів та ягід. Це може бути чудовою можливістю для туристів досліджувати природу, насолоджуватись активним відпочинком та збирати свіжі, натуральні продукти.

Враховуючи значні природні ресурси Міжгірського району, ця область має потенціал для розвитку екологічного туризму, де люди можуть насолоджуватись красою природи, займатись активним відпочинком та відкривати для себе багатство дикоростучих плодів і ягід.

РОЗДІЛ 3. АДМІНІСТРАТИВНО-ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ДП «МІЖГІРСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

ДП "Міжгірське лісове господарство" включає наступні лісництва та ділянки:

1. Ізківське лісництво - займає площу 4051,7 гектарів.
2. Лопушнянське лісництво - займає площу 4176,0 гектарів.
3. Майданське лісництво - займає площу 3981,9 гектарів.
4. В. Бистрянське лісництво - займає площу 4562,0 гектарів.
5. Міжгірське лісництво - займає площу 4906,4 гектарів.
6. Соймівське лісництво - займає площу 7683,0 гектарів.
7. Пилипецьке лісництво - займає площу 6761,0 гектарів.
8. Запереділянське лісництво - займає площу 4352,2 гектарів.
9. Вучківське лісництво - займає площу 5183,0 гектарів.
10. Лісопромислова ділянка - включає в себе різні лісні угіддя та масиви для промислової діяльності.
11. Транспортно-ремонтний цех - займається обслуговуванням транспортних засобів та проведенням ремонтних робіт.

Ці лісництва та ділянки є важливими для управління та збереження лісових ресурсів на території Міжгірського району.

У ДП "Міжгірське лісове господарство" ліси поділяються на наступні категорії захисності:

1. Ліси природоохоронного призначення - займають площу 696,7 гектарів. Ці ліси мають особливу природоохоронну цінність і використовуються для збереження та охорони рідкісних видів рослин і тварин, екосистем та ландшафтів.

2. Рекреаційно-оздоровчі ліси - займають площу 2936,1 гектарів. Ці ліси використовуються для відпочинку, рекреації та оздоровлення людей. Тут можна знайти спеціально облаштовані місця для відпочинку, стежки для прогулянок, місця для пікніків та інші зони відпочинку.

3. Захисні ліси - займають площу 11873,2 гектарів. Ці ліси мають захисне значення і використовуються для захисту від ерозії, затоплень, сніголавин, вітрових ураганів та інших небезпек природного походження.

4. Експлуатаційні ліси - займають найбільшу площу - 13050,2 гектарів. Ці ліси використовуються для лісозаготівельних та промислових цілей, таких як виробництво деревини, дерев'яних виробів та інших лісових матеріалів.

Такий поділ лісів на категорії захисності дійсно дозволяє зберігати та ефективно використовувати лісові ресурси відповідно до їх природоохоронного, рекреаційного, захисного та промислового значення. Це дозволяє забезпечити баланс між збереженням природних екосистем, задоволенням потреб людей в рекреації та оздоровленні, а також використанням лісу для економічних цілей. Кожна категорія лісу має свої функції і використовується з урахуванням її особливостей та призначення.

За наданими даними, площа природно-заповідного фонду становить 773,89 гектарів. Загальна площа лісовідновлення за рік складає 237,3 гектарів, з них 150,2 гектари - природне поновлення. Рубки догляду за рік становлять 251,8 гектарів. Річна розрахункова лісосіка становить 42,4 тисячі кубічних метрів, в тому числі шпилькове господарство - 21,48 тисячі кубічних метрів.

Під час проведення лісовпорядкування на лісо-типологічній основі враховуються особливості розташування території лісгоспу. Проекти лісовпорядкування передбачають організацію та ведення лісового господарства, що повністю забезпечує збереження існуючих особливостей природного розташування та відтворення основних лісоутворюючих порід. Також враховується збереження та підвищення продуктивності лісостанів, а також формування корінних насаджень з оптимальною породною та віковою структурою лісів. Це дозволяє забезпечити ефективне використання лісових ресурсів, збереження біорізноманіття та стійкого розвитку лісового сектору.

ДП "Міжгірське лісове господарство" займається заготівлею лісу та переробкою деревини. Ця діяльність спрямована на задоволення потреб підприємств та населення Міжгірського адміністративного району в деревині.

Лісгосподарство виконує важливу роль у забезпеченні сировини для будівництва, виробництва меблів, паперу та інших деревообробних галузей. Крім того, використання лісових ресурсів здійснюється з урахуванням принципів сталого лісокористування та збереження природного середовища.

Розрахункова лісосіка головного користування становить 42,4 тис.м3 на рік.

Основні види діяльності підприємства "Міжгірське лісове господарство" включають:

1. Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві (код 02.10) - це включає управління та догляд за лісовими масивами, здійснення заходів щодо збереження та відтворення лісових ресурсів, дослідження та моніторинг стану лісів.

2. Лісозаготівля (код 02.20) - це процес заготівлі деревини з лісових масивів. Включає в себе вирубку дерев, їх транспортування та обробку для подальшого використання.

3. Надання допоміжних послуг у лісовому господарстві (код 02.40) - це включає різноманітні послуги, пов'язані з лісовим господарством, наприклад, обслуговування техніки, охорона лісових масивів, лісова охорона тощо.

4. Лісопильне та стругальне виробництво (код 16.10) - це діяльність, пов'язана з переробкою деревини. Включає в себе виробництво пиломатеріалів, дошок, дошкільних і штучних покриттів, а також інші вироби з деревини.

5. Будівництво житлових і нежитлових будівель (код 41.20) - це діяльність, пов'язана з будівництвом різних типів будівель, включаючи житлові та нежитлові об'єкти.

6. Вантажний автомобільний транспорт (код 49.41) - це діяльність, пов'язана з перевезенням вантажів за допомогою автомобільного транспорту. Включає в себе перевезення деревини, будівельних матеріалів та інших товарів.

Вучківське лісництво

Вучківське лісництво є частиною Філії "Міжгірське лісове господарство" і має загальну площу 5483,0 га. Воно розташоване в південній частині цієї філії. Контора лісництва розташована в кварталі 27 біля села Вучкове Міжгірського району Закарпатської області. Відстань від контори лісництва до контори лісгоспу становить 14 км, а до районного центру - 15 км. Територія лісництва поділяється на одну майстерську діляницю та 8 майстерських обходів. Крім того, на території лісництва розташовані 3 рекреаційні зони.

Запереділянське лісництво

Запереділянське лісництво знаходиться на території Міжгірської селищної та Вучківської сільської ради. Воно входить до складу ДП "Міжгірське лісове господарство" і має загальну площу 4352,2 га. Контора лісництва розташована в селі Запереділля і має одну майстерську діляницю та 4 майстерські обходи.

Міжгірське лісництво

Міжгірське лісництво дійсно входить до складу Філії "Міжгірське лісове господарство" і має загальну площу 4906,4 га. Воно знаходиться в центральній частині лісового господарства, а контора лісництва розташована в селищі Міжгір'я.

Верхньо-Бистрянське лісництво

Верхньо-Бистрянське лісництво, загальною площею 4562 га, також входить до складу Філії "Міжгірське лісове господарство". Воно розташоване в

північно-східній частині лісового господарства на території Міжгірського адміністративного району.

Майданське лісництво

Майданське лісництво, загальною площею 3981,9 га, також входить до складу Філії "Міжгірське лісове господарство". Воно розташоване в центральній частині лісового господарства на території Міжгірського адміністративного району.

Лопушнянське лісництво

Лопушнянське лісництво, загальною площею 4176,0 га, дійсно входить до складу Філії "Міжгірське лісове господарство". Воно розташоване в північно-східній частині на території Міжгірського адміністративного району. Контора лісництва знаходиться в кварталі 14 в селі Лопушне Міжгірського лісництва, на відстані 22 км від контори лісгоспу.

Ізківське лісництво

Ізківське лісництво, загальною площею 4051,7 га, дійсно входить до складу Філії "Міжгірське лісове господарство". Воно розташоване в північно-західній частині на території Міжгірського району. Територія лісництва розділена на 12 майстерських обходів та одну майстерську діляницю.

РОЗДІЛ 4. ПОНЯТТЯ ПЛАНУВАННЯ ЛІСОСІЧНИХ РОБІТ

4.1. Лісосічні роботи за несприятливих погодних умов

Лісосічні роботи мають бути припинені у таких погодних умовах:

1. Злива.
2. Гроза.
3. Град.
4. Хуртовина.
5. Густих туман, коли видимість менше 50 метрів.

Також, у разі темряви без штучного освітлення звалювання дерев заборонено.

Звалювання дерев на рівнинній території дозволено за швидкості вітру не більше 11 м/с, у гірській, горбистій місцевості та на схилах крутизною понад 15° - не більше 8,5 м/с. Лісосічні роботи на небезпечних територіях мають бути припинені за наявності снігу або ожеледі на деревах, ожеледиці на замерзлому ґрунті, вітрі швидкістю понад 5,2 м/с, а на схилах крутизною понад 15° - за товщини снігового покриву понад 30 см.

При товщині снігового покриву більше 30 см на рівнинах і схилах крутизною до 20°, необхідно відгрібати сніг у радіусі 0,7 м навколо дерева, що підлягає звалюванню. На каменистих розсипах, територіях з товщиною снігового покриву понад 0,5 м, лавинонебезпечних схилах крутизною понад 20° та наявних зсувах дозволено звалювати лише ті небезпечні дерева, які можуть самовільно впасти і загрожують робочим об'єктам, місцям переміщення людей та техніки. На заболочених територіях та заплавах лісосічні роботи можна проводити лише після замерзання або підсихання ґрунту.

4.2. Знаки безпеки у місцях проведення лісосічних робіт

Небезпечні зони у місцях виконання лісосічних робіт дійсно мають бути позначені переносними заборонними знаками безпеки, які виготовляються відповідно до вимог ГОСТ 12.4.026-76 "ССБТ. Цвета сигнальные и знаки безопасности". Форма знака безпеки - круг діаметром 360 мм з червоною смугою шириною 4 см і білим полем, на якому написано чорним кольором "Прохід і проїзд заборонено. Звалювання лісу". Ці знаки слід встановлювати на висоті 1,5 м від поверхні землі на межах небезпечної зони.

У разі проведення лісосічних робіт у місцях можливого переміщення людей, таких як дороги, стежки, водні об'єкти, дійсно рекомендується встановлювати додаткові заборонні знаки безпеки. Форма таких знаків безпеки - круг діаметром 450 мм з червоною смугою шириною 5 см, що тягнеться до крайки круга, та написом на білому полі чорними літерами "Стороннім прохід та проїзд заборонені. Лісозаготівля". Знаки рекомендується встановлювати на висоті 1,5-1,7 м від землі на відстані 60-70 м від місць проведення лісосічних робіт. Також, якщо звалювання дерев проводять у темряві, заборонні знаки мають бути освітлені штучним світлом для забезпечення безпеки.

4.3. Характерні порушення під час проведення лісосічних робіт

Рекомендації для вирішення проблем щодо порушення норм з охорони праці під час підготовки та проведення лісосічних робіт наступні:

1. Посилити контроль за дотриманням вимог нормативно-правових актів з охорони праці шляхом регулярного перевіряння робочих місць та проведення інструктажів з безпеки праці.

2. Встановити обов'язкову професійну підготовку для всіх працівників, які беруть участь у лісосічних роботах. Це може включати навчання з безпеки праці, використання спеціального обладнання та технік безпеки.

3. Ретельно розробити та впровадити технологічні карти виконання лісосічних робіт та вантажно-розвантажувальних робіт. Вони повинні включати в себе інструкції щодо безпеки праці, правильного використання обладнання та процедур у разі виникнення небезпечних ситуацій.

4. Забезпечити регулярне навчання та підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці. Це допоможе підвищити рівень свідомості та знань працівників щодо безпеки праці та допоможе уникнути небезпечних ситуацій.

5. Встановити систему внутрішнього контролю та звітності, щоб забезпечити виконання вимог охорони праці. Служба охорони праці повинна мати можливість видачі приписів та вимагати від керівників структурних підрозділів вжиття заходів щодо усунення порушень.

6. Залучити спеціалістів з охорони праці для надання консультацій та підтримки у виконанні вимог охорони праці. Вони можуть допомогти виявити потенційні небезпеки та розробити ефективні заходи з їх запобігання.

7. В повному обсязі проводити підготовчі роботи до проведення основних робіт.

8. Повністю ліквідовувати захаращеність, підлісок тощо, що заважає проведенню лісосічних робіт.

9. Під час виконання лісосічних робіт на лісосіках не залишати незвалені небезпечні завислі дерева.

10. Під час спилювання здорових дерев не залишати недопилки відповідно до вимог Правил.

11. Працівникам дотримуватися вимог безпеки при звалюванні дерев, спилювання проводити з дотриманням висоти основного різку стовбура тощо.

12. Трелювальний волок розчищати від деревної і чагарникової рослинності, наявні на волоці пеньки не зрізані в рівень з поверхнею ґрунту.

13. Роботи підвищеної небезпеки виконувати особам, які мають відповідних дозвільних документів.

4.4. Основні причини травмування працівників лісової галузі

Професія лісоруба належить до найнебезпечніших у лісовому господарстві. Лісорубам доводиться працювати в умовах, де існує великий ризик травмування та інших негативних наслідків.

Для забезпечення безпеки лісорубів, необхідно дотримуватися вимог інструкцій з охорони праці та проводити регулярні навчання та тренінги з питань безпеки. Також важливо виконувати підготовчі роботи перед початком основних робіт, ліквідувати захаращеність та підлісок, а також звалювати небезпечні завислі дерева.

Працівники повинні дотримуватися вимог безпеки при звалюванні дерев, виконувати спилювання здорових дерев згідно з вимогами Правил. Також трелювальний волок повинен бути розчищений від деревної і чагарникової рослинності, а пеньки повинні бути зрізані в рівень з поверхнею ґрунту.

Крім того, виконання робіт підвищеної небезпеки має бути дозволено лише особам, які мають відповідні дозвільні документи та проходять необхідну підготовку.

Важливо пам'ятати, що безпека лісорубів є пріоритетом і необхідно дотримуватися всіх вимог та норм, щоб запобігти травмам та нещасним випадкам.

Для забезпечення безпеки лісорубів, необхідно дотримуватися вимог інструкцій з охорони праці та проводити регулярні навчання та тренінги з питань безпеки. Також важливо виконувати підготовчі роботи перед початком основних робіт, ліквідувати захаращеність та підлісок, а також звалювати небезпечні завислі дерева.

Працівники повинні дотримуватися вимог безпеки при звалюванні дерев, виконувати спилювання здорових дерев згідно з вимогами Правил. Також трелювальний волок повинен бути розчищений від деревної і чагарникової рослинності, а пеньки повинні бути зрізані в рівень з поверхнею ґрунту.

Крім того, виконання робіт підвищеної небезпеки має бути дозволено лише особам, які мають відповідні дозвільні документи та проходять необхідну підготовку.

Важливо пам'ятати, що безпека лісорубів є пріоритетом і необхідно дотримуватися всіх вимог та норм, щоб запобігти травмам та нещасним випадкам.

Крадіжки деревини на території лісу теж можуть призвести до конфліктів і травмування посадових осіб, які здійснюють функції охорони. Одним з можливих ризиків є зустріч з незаконними заготівниками, які можуть бути агресивними та вживати насильство. У таких ситуаціях важливо, щоб посадові особи державної лісової охорони мали належне навчання та засоби захисту для ефективного виконання своїх обов'язків і забезпечення власної безпеки.

4.5.Профілактика травматизму в лісовій галузі

Роботодавці мають забезпечити дотримання вимог законодавства з охорони праці та організувати ефективну роботу служб охорони праці. Це включає надання працівникам необхідних знань, навичок та засобів для безпечного виконання роботи, проведення регулярних навчань та тренінгів з питань безпеки та надзвичайних ситуацій. Також, враховуючи можливість воєнного стану, важливо провести підготовку працівників до дій у

надзвичайних ситуаціях, щоб вони знали свої обов'язки та могли ефективно реагувати на небезпеку.

Такі заходи можуть дійсно сприяти зниженню рівня травматизму у лісовій галузі. Посилення контролю за наявністю дозвільних документів у суб'єктів господарювання, які виконують роботи підвищеної небезпеки, допоможе перевірити їх відповідність вимогам безпеки. Також, посилення оперативного адміністративно-громадського контролю та притягнення винних осіб до відповідальності стимулюватиме додержання правил безпеки.

Введення поетапної механізації та автоматизації лісозаготівельних робіт з використанням світового досвіду дозволить зменшити ризик для працівників, оскільки більша частина робіт буде виконуватись машинами. Впровадження системи колективного захисту працівників, які виконують роботи на висоті, також допоможе забезпечити їх безпеку під час навантажувально-розвантажувальних робіт.

Всі ці заходи спрямовані на покращення умов праці та зменшення ризиків для працівників у лісовій галузі.

4.6. Охорона праці під час проведення лісосічних робіт

Лісосічні роботи включають в себе різні етапи процесу заготівлі деревини. Заготівля включає в себе вирубку дерев, трелювання (видалення гілок та верхівок) та первинне оброблення деревини на місці рубки. Ці роботи зазвичай виконуються на лісосіці, яка є спеціально облаштованою зоною для рубки та оброблення деревини. Додаткова робоча територія лісозаготівельних бригад може включати площі, де заготовляється деревина після рубки, а зовнішні зони безпеки - це області навколо робочих місць, де забезпечується безпека працівників та запобігається потенційним небезпекам.

Так, під час виконання робіт, пов'язаних з лісогосподарським і лісопромисловим виробництвом, працівник може зіштовхнутися з різними небезпечними та шкідливими виробничими чинниками. Природні чинники, такі як погодні умови, рельєф, гідрологічні умови, можуть створювати небезпеку для працівників. Фізичні чинники, які включають рухомі машини, мотоінструменти, гострі предмети та шорсткі поверхні, можуть призвести до травм або пошкоджень. Хімічні чинники, такі як токсичні речовини, можуть бути шкідливими для здоров'я працівників. Біологічні чинники, такі як хижі звірі, отруйні рослини та комахи, також можуть становити небезпеку. Психофізіологічні чинники, такі як фізичне та нервово перевантаження, можуть впливати на здоров'я та безпеку працівників. Врахування цих чинників і вжиття відповідних заходів безпеки є важливими для забезпечення безпечних умов праці.

Так, відповідальним за організацію лісосічних робіт є майстер або інший працівник, які мають достатні знання та навички з безпечного ведення робіт. Вони повинні пройти перевірку своїх знань, щоб бути впевненими в їхній компетентності.

Керівнику робіт має підпорядковуватися стільки бригад, скільки він здатний ефективно організувати та проконтролювати. Це залежить від його керівних здібностей, досвіду та розміру робочої зони. Важливо, щоб керівник робіт мав можливість ефективно керувати та наглядати за всіма бригадами, щоб забезпечити безпеку та якість робіт.

Так, коли лісосічні роботи проводяться на небезпечних територіях, керувати роботами повинна безпосередньо майстер або інша посадова особа, якій роботодавець надав необхідні повноваження. Ці особи повинні пройти перевірку знань з охорони праці на лісозаготівлі, щоб бути впевненими в їхній компетентності та здатності керувати роботами в безпечний спосіб.

Це важливо, оскільки небезпечні території можуть включати ризики, пов'язані зі зсувами, кручами, нерівностями ґрунту та іншими небезпечними умовами. Керівник робіт повинен мати достатні знання та навички для

ефективного управління роботами, а також здатність приймати рішення в разі виникнення небезпеки та забезпечити безпеку працівників.

Так, коли лісосічні роботи проводяться на небезпечних територіях, керувати роботами повинна безпосередньо майстер або інша посадова особа, якій роботодавець надав необхідні повноваження. Ці особи повинні пройти перевірку знань з охорони праці на лісозаготівлі, щоб бути впевненими в їхній компетентності та здатності керувати роботами в безпечний спосіб.

Це важливо, оскільки небезпечні території можуть включати ризики, пов'язані зі зсувами, кручами, нерівностями ґрунту та іншими небезпечними умовами. Керівник робіт повинен мати достатні знання та навички для ефективного управління роботами, а також здатність приймати рішення в разі виникнення небезпеки та забезпечити безпеку працівників.

Так, відповідно до п. 15.1.25 Правил працівники, які займаються лісосічними роботами, мають бути забезпечені необхідними засобами для спилювання, оброблення та переміщення дерев. Крім того, їм повинно бути надано побутове приміщення для приймання їжі, обігрівання тощо.

Під час проведення лісосічних робіт працівники мають мати можливість відпочивати. Згідно з правилами, для відпочинку працівникам дозволяється сидіти або лягати у побутових приміщеннях. Однак, є виняток: у лісі працівники можуть сидіти лише в тих місцях, які видно з кабін технічних засобів, що працюють на робочому об'єкті, але не на шляху їхнього руху. Це зроблено для забезпечення безпеки працівників і уникнення небезпечних ситуацій у лісі.

РОЗДІЛ 5. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ДП «МІЖГІРСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»

Комплексне планування та проведення лісогосподарських заходів з урахуванням екологічних, зональних, природних та економічних факторів дійсно є важливими для забезпечення ефективного використання земель лісового фонду. Це дозволяє підвищити продуктивність і якість лісових насаджень, а також зміцнити захисні, рекреаційно-оздоровчі і природоохоронні функції лісів. Інформація про величину коефіцієнта співвідношення вкритих лісовою рослинністю земель до загальної площі лісового фонду та середній запас ростучого лісу на 1 га також свідчить про успішну реалізацію цих підходів.

Коефіцієнт співвідношення вкритих лісовою рослинністю земель до загальної площі лісового фонду на рівні 0,93 свідчить про те, що практично всі землі лісового фонду використовуються для росту лісових насаджень. Це дуже позитивно, оскільки ліси виконують важливі екологічні функції, такі як збереження ґрунтів, водних ресурсів та біорізноманіття.

Також цікаво, що насадження в основному представлені деревостанами вищих бонітетів, що означає, що вони є більш продуктивними та якісними. Це може бути результатом умілого вибору порід та дотримання правильної технології вирощування лісу.

Середній запас ростучого лісу на 1 га у розмірі 360 м³ свідчить про високу продуктивність цих насаджень. Це означає, що на кожному гектарі знаходиться значна кількість деревини, що може бути використана для різних цілей, таких як деревообробка, виробництво палива або будівництво.

Загалом, дані свідчать про успішне поєднання екологічних, економічних та соціальних аспектів лісогосподарського виробництва. Це дуже важливо для забезпечення сталого розвитку та збереження природних ресурсів.

Ліси Міжгірщини мають великий природоохоронний потенціал, що підтверджується створенням лісгоспу з високопродуктивними деревостанами

на кращих землях НПП «Синевир». Понад 27 тисяч гектарів лісового фонду, який був доглянутий і збережений міжгірськими лісівниками протягом століть, було передано до природно-заповідного фонду з метою подальшого збереження природної різноманітності ландшафтів, тваринного і рослинного світу на більш високому рівні.

ДП "Міжгірське лісове господарство" є унікальним серед підприємств такого типу, оскільки воно додатково займається будівництвом і має власну будівельну дільницю. Це обумовлено потребою району в будівництві та ремонті об'єктів соціальної сфери. Така зміна профілю діяльності є свідомим рішенням лісгосподарства, як і в інших лісгосподарських підприємствах, які вирощують стандартний садивний матеріал для відновлення та створення лісів у майбутньому.

Проте за садивним матеріалом сріблястої ялини та за досвідом з її вирощування рекомендується їхати саме до між гірських лісівників. Високої культури виробництва ДП «Міжгірське лісове господарство». Прояви високої виробничої культури розпочинаються з контори лісгоспу, де все організовано для роботи на сучасному рівні і до найвіддаленіших дільниць і обходів, де працюючи, забезпечені умовами праці, з повною відповідальністю і віддачею виконують ввірену їм роботу. На підприємстві високо цінується кваліфікація від робітника до керівника. За високу кваліфікацію та бездоганну роботу з року в рік відзначаються кращі працівники лісгоспу. Характерним є те, що вже кілька років поспіль міжгірці отримують призові місця на обласному, всеукраїнському і міжнародному рівнях в змаганнях з професійної майстерності вальників лісу.

5.1. Лісівництво

5.1.1. Рубки головного користування

Рубки головного користування є важливим етапом в лісовому господарстві, оскільки дозволяють використати деревину, зберігаючи при цьому стійкість і продуктивність лісових угідь. Вони проводяться в стиглих або

перестійних насадженнях з дотриманням принципів безперервного, невиснажливого і раціонального використання лісових ресурсів.

Один з основних принципів рубок головного користування - це збереження умов відтворення високопродуктивних стійких деревостанів. Це означає, що при виборі дерев для вирубки, дотримуються вимог до збереження генетичної різноманітності, забезпечуються оптимальні умови для пророщення наступного покоління дерев.

Також важливим аспектом є збереження екологічних та інших корисних властивостей лісу. Під час проведення рубок головного користування враховуються екологічні фактори, такі як збереження біорізноманіття, збереження водних ресурсів та регулювання мікроклімату. Також враховується потреба в збереженні інших корисних властивостей лісу, наприклад, медичних рослин чи грибів.

Загалом, рубки головного користування мають на меті забезпечити стійке та раціональне використання лісових ресурсів, зберігаючи при цьому екологічні та інші корисні властивості лісу.

Дуже добре, під час заготівлі деревини не дозволяється вирубування та пошкодження дерев і чагарників, занесених до Червоної книги України, насінників, плюсових та інших дерев, що мають виняткове значення для збереження біорізноманіття. Це важливий аспект збереження природних ресурсів та різноманітності лісів.

Для забезпечення цих вимог, застосовуються різні системи рубок, залежно від категорії лісів, лісорослинних умов, біологічних особливостей деревних порід, складу і структури деревостанів, наявності та стану підросту господарсько-цінних порід та інших особливостей лісових ділянок. Однією з таких систем є поступова система рубок, яка передбачає вибіркову заготівлю деревини з дотриманням принципів збереження біорізноманіття та стійкості лісових екосистем.

Також використовується суцільна система рубок, яка передбачає вирубування деревостану у великій площині. Ця система застосовується в

основному в молодих деревостанах, де вирубка всього деревостану сприяє створенню оптимальних умов для росту нового покоління дерев.

Загалом, використовуючи різні системи рубок, можна забезпечити збереження біорізноманіття та стійкості лісових екосистем під час заготівлі деревини.

Поступова система рубок передбачає вирубування деревостану за кілька прийомів з метою збереження та використання попереднього поновлення лісу. Це означає, що під час кожного прийому вирубуються лише певна частина дерев, щоб залишити достатньо дерев для природного поновлення лісу.

Кількість прийомів та їх черговість визначаються з урахуванням лісорослинних умов, біологічних особливостей головних порід, повноти деревостану, характеру відновлення і стану підросту. Наприклад, в букових лісах підприємства зазвичай проводять двоприйомні рівномірно-поступові рубки, де вирубка відбувається через певний проміжок часу.

Застосування поступової системи рубок допомагає зберегти різноманітність лісових екосистем, стимулює природне поновлення лісу та сприяє стійкому використанню лісових ресурсів. В державних лісомисливгоспах близько 75% рубок головного користування проводяться поступовими рубками.

Так, в букових лісах підприємства зазвичай проводять двоприйомні рівномірно-поступові рубки. Кількість прийомів та їх черговість визначаються з урахуванням різних факторів, таких як лісорослинні умови, біологічні особливості порід, повнота деревостану, характер відновлення та стан підросту.

Проведення рівномірно-поступових рубок має декілька переваг. Воно дозволяє скоротити строки вирощування лісових насаджень, підвищити їх біологічну стійкість та зберегти захисні функції лісу. Рівномірно-поступові рубки також дозволяють насадженням успішно використовувати світловий режим, що сприяє їхньому здоровому росту.

Після перших прийомів рубок у залишених дерев значно підвищується приріст по діаметру і запасу, що дозволяє підвищити загальну продуктивність

насаджень. Це означає, що ліс буде здатний швидше відновлюватись та продукувати більше деревини в майбутньому.

Таким чином, рівномірно-поступові рубки є ефективним методом використання лісових ресурсів, збереження біорізноманітності та забезпечення стійкого господарського використання лісів.

Так, суцільна система рубок передбачає вирубку деревостану, за винятком дерев та чагарників, які підлягають збереженню. Це означає, що під час рубки видаляються старі, хворі або пошкоджені дерева, але залишаються молоді, здорові та перспективні для майбутнього росту.

Проведення суцільних вузько лісосічних рубок в обмеженій зоні є одним з підходів до господарського використання лісових ресурсів. Цей метод дозволяє забезпечити збереження деревостану в інших ділянках лісу, зокрема, для збереження біорізноманітності та продовження природних процесів у лісовому екосистемі.

Вузько лісосічні рубки дозволяють видаляти дерева по рядках або вузьких смугах, залишаючи між ними незалучені ділянки лісу. Це сприяє збереженню різноманіття рослинного та тваринного світу, оскільки частину лісового середовища залишають нетронutoю. Також, цей підхід допомагає захистити ґрунт від ерозії, оскільки вузькі смуги з деревами функціонують як природні бар'єри, які утримують ґрунт від змивання під час дощів і розмивання під час сніготанення.

Важливо враховувати цілісність лісових екосистем і дотримуватися встановлених норм і правил проведення рубок, щоб забезпечити стійке використання лісових ресурсів та збереження природного середовища.

Важливо враховувати, що проведення суцільних рубок потребує уважного планування та врахування екологічних, економічних і соціальних аспектів лісового господарства. Такий підхід сприяє стійкому використанню лісових ресурсів і забезпечує збереження лісових екосистем на майбутні покоління.

Згідно з наказами та постановами, проведення рубок головного користування в гірських лісах Міжгірського лісового господарства регулюється встановленими обсягами річної розрахункової лісосіки. Згідно з останнім наказом, розрахункова лісосіка на період з 2012 по 2021 рік становить 42,4 тис.м³ ліквідної деревини, з поділом на різні господарські секції.

Планування рубок головного користування враховує обсяги річної розрахункової лісосіки, які встановлені відповідно до нормативних документів. Це допомагає зберегти стійкість лісових екосистем та забезпечити стійке використання лісових ресурсів.

При плануванні рубок важливо враховувати не лише екологічні аспекти, але й економічні та соціальні. Наприклад, рубки можуть здійснюватися з урахуванням потреби в деревині для виробництва та інших господарських цілей, а також з урахуванням соціальних аспектів, таких як забезпечення робочих місць та доходів для місцевого населення.

При проведенні рубок важливо дотримуватися встановлених норм та правил, щоб забезпечити ефективне використання лісових ресурсів та збереження природного середовища.

5.1.2.Рубки формування і оздоровлення лісів

Лісогосподарські заходи, такі як рубки догляду за лісом, санітарні рубки, лісовідновні рубки, виконуються з метою покращення стану лісів і збереження їх корисних властивостей. Рубки догляду за лісом проводяться для видалення хворих або пошкоджених дерев, що загрожують здоров'ю і безпеці лісу. Санітарні рубки спрямовані на усунення хворих або пошкоджених дерев для запобігання поширенню хвороб і шкідників. Лісовідновні рубки виконуються для відновлення лісового покриву в деревостанах, що втрачають свої захисні, водоохоронні та інші корисні властивості. Рубки, пов'язані з реконструкцією малоцінних молодняків і похідних деревостанів, спрямовані на

покращення якості лісу шляхом заміни неперспективних видів дерев на більш цінні та корисні. Ці заходи допомагають зберегти та покращити екологічні, економічні та соціальні функції лісів.

Рубки формування і оздоровлення лісів проводяться з дотриманням принципів сталого лісового господарства. Це означає, що методи рубок обираються таким чином, щоб мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище.

При проведенні рубок враховується здоров'я дерев, їх вік, розміщення і розмір, щоб забезпечити оптимальний рівень освітленості та доступ до ресурсів для збереження та розвитку молодих дерев. Рубки проводяться таким чином, щоб не порушувати ґрунтовий покрив та запобігти ерозії ґрунту.

Також важливо враховувати вплив рубок на водоймища та гідрологічний режим. Рубки проводяться з урахуванням водоохоронних заходів, щоб запобігти забрудненню водних ресурсів та зберегти водний баланс.

Поступове відтворення і формування лісів здійснюється шляхом збереження дерев різного віку та забезпечення їх природнього розмноження. Це дозволяє створити ліси, що наближені до природних, з різноманітним складом видів та структурою.

Постійне підтримання стійкості деревостанів забезпечується шляхом регулярного проведення рубок догляду та санітарних рубок, що дозволяє вчасно виявляти і усувати хворі або пошкоджені дерева, запобігати поширенню хвороб та шкідників.

Всі ці заходи спрямовані на збереження та покращення стану лісів, забезпечення їх стійкості та збалансованого розвитку, а також збереження екологічних функцій лісового екосистеми.

5.1.3.Рубки догляду

Рубки догляду є важливою складовою лісового господарства і сприяють покращенню стану лісів. Вони проводяться з метою забезпечення здорового росту та розвитку деревостану, а також збереження його стійкості та продуктивності.

Освітлення - це рубка, під час якої видаляються дерева, що перешкоджають нормальному освітленню інших дерев, особливо молодих і підліску. Це дозволяє забезпечити достатню кількість світла для росту та розвитку молодих дерев, а також підвищує загальну біорізноманітність лісу.

Прочищення - це рубка, під час якої видаляються хворі, пошкоджені або непотрібні дерева для забезпечення простору для росту та розвитку здорових дерев. Це також допомагає запобігти поширенню хвороб і шкідників.

Проріджування - це рубка, під час якої видаляються дерева з метою збільшення простору між деревами та стимулювання росту і розвитку найцінніших дерев. Це дозволяє зберегти та підвищити якість деревостану.

Прохідна рубка - це рубка, під час якої створюються прохідні коридори або проїзди для доступу до лісових масивів. Це важливо для забезпечення лісових робіт, ведення лісового господарства та виконання інших функцій лісу.

Всі ці види рубок догляду проводяться з метою оптимізації росту та розвитку лісу, забезпечення його здоров'я та стійкості, а також збереження його екологічних функцій.

5.1.4.Освітлення

Рубки освітлення є важливим елементом догляду за лісом, оскільки дозволяють формувати деревостани з бажаним складом та густотою. Це допомагає забезпечити оптимальні умови для росту та розвитку дерев, а також зберегти природні ресурси та біорізноманіття лісу.

Рубки освітлення проводяться з метою зменшення конкуренції між деревами, особливо між головною породою і іншими видами, а також для забезпечення достатнього проникнення світла до нижніх шарів лісу. Це дозволяє покращити рост та розвиток молодих дерев, забезпечити їхню стійкість та збільшити продуктивність деревостану.

Згідно з наданою інформацією, за 2022 рік було проведено рубки освітлення на площі 34,9 га. Це свідчить про важливість догляду за лісом та зусилля, спрямовані на формування здорового та продуктивного деревостану з урахуванням конкретних умов та призначення лісового масиву.

5.1.5.Прочищення

Рубки прочищення відіграють важливу роль у догляді за лісом і спрямовані на забезпечення оптимальної структури та розміщення дерев у деревостані.

Під час рубок прочищення видаляються хворі, пошкоджені або непотрібні дерева, що дозволяє забезпечити рівномірне розміщення дерев головної породи на площі. Це важливо для створення оптимальної структури майбутнього деревостану і регулювання кількісного співвідношення окремих порід.

Рубки прочищення сприяють зменшенню конкуренції між деревами, забезпечують кращий доступ до світла, води та поживних речовин для залишених дерев. Це сприяє їхньому здоровому росту та розвитку.

Крім того, рубки прочищення допомагають регулювати кількісне співвідношення окремих порід, що є важливим для збереження біологічного різноманіття лісу та забезпечення його стійкості до хвороб та шкідників.

Загалом, рубки прочищення є необхідним елементом догляду за лісом, який допомагає забезпечити оптимальну структуру та склад деревостану,

регулювати кількісне співвідношення порід та зберегти здоров'я та продуктивність лісу.

5.1.6.Проріджування

Рубки проріджування є важливим елементом догляду за лісом і спрямовані на формування стовбура і крони кращих дерев у деревостані.

Головна мета рубок проріджування - створення умов для розвитку і зростання найцінніших дерев у лісі. Це досягається шляхом видалення менш цінних або пошкоджених дерев, що дозволяє відкрити простір для зростання та розвитку обраної головної породи. Таким чином, головна увага приділяється якості і структурі деревостану.

Крім того, рубки проріджування допомагають формувати другий ярус у складних деревостанах. Це означає, що окрім головного ярусу дерев, створюється другий ярус з меншими деревами або кущами. Це сприяє збагаченню біорізноманіття лісу, створенню додаткових екологічних ніш та забезпеченню різноманітності структури деревостану.

Загалом, рубки проріджування відіграють важливу роль у формуванні стовбура і крони кращих дерев, забезпечують якість і структуру деревостану та сприяють формуванню другого ярусу у складних деревостанах. Це сприяє здоровому росту та розвитку лісу, збереженню його продуктивності та біологічного різноманіття.

5.1.7.Прохідні рубки

Прохідні рубки є важливими заходами у лісовому господарстві для досягнення різних цілей. Вони спрямовані на збільшення приросту кращих дерев, покращення якості деревостану та скорочення строків вирощування технічно зрілої деревини. Крім того, вони сприяють поліпшенню складу, структури та стійкості лісових масивів.

За 2021 рік було здійснено прохідних рубок на площі 6,0 гектарів. Це означає, що видалено деякі дерева з метою забезпечення кращого росту та розвитку інших дерев. Прогідні рубки можуть включати видалення слабких, хворих або деформованих дерев, а також зменшення конкуренції між деревами за ресурси, такі як світло, вода та поживні речовини.

Прогідні рубки є важливими для сталого лісового господарства, оскільки вони допомагають підтримувати здоровий та продуктивний деревний фонд. Вони дозволяють лісовим ресурсам оптимально розвиватись і забезпечують стійкий приріст якісної деревини.

5.1.8. Санітарні рубки

Санітарні рубки є важливими заходами для збереження та покращення стану лісів. Вони проводяться з метою оздоровлення та збільшення біологічної стійкості лісових масивів, а також для запобігання захворювання та пошкодження дерев.

Санітарні рубки поділяються на два типи: вибіркові та суцільні. Вибіркові рубки передбачають видалення окремих дерев або груп дерев, які є хворими, пошкодженими або відстають у рості, з метою поліпшення стану лісу та забезпечення росту більш здорових дерев. Суцільні рубки виконуються на більшій площі і включають видалення всіх або практично всіх дерев на певній ділянці, де стан лісу є критичним.

За 2021 рік було здійснено санітарних рубок на площі 411.1 гектарів. Це свідчить про необхідність проведення заходів для покращення стану лісів та збереження їх біологічної різноманітності. Санітарні рубки допомагають уникнути поширення хвороб та шкідників, а також забезпечують здорове середовище для росту та розвитку дерев.

5.1.9.Лісовідновні рубки

Лісовідновні рубки є важливим елементом лісового господарства і мають на меті відновлення та покращення лісових ресурсів. Вони поєднують елементи рубок головного користування, які спрямовані на забезпечення деревини та інших матеріалів, з рубками догляду, які сприяють покращенню екологічних, захисних та інших корисних властивостей лісів.

Під час лісовідновних рубок здійснюється формування складної породної структури, яка забезпечує більшу стійкість лісу до шкідників та хвороб, а також підтримується ярусна та вікова структура деревостанів. Це сприяє збереженню біорізноманіття та підтримці екосистемних функцій лісу.

Порядок проведення рубок формування і оздоровлення лісів визначений Правилами поліпшення якісного складу лісів, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України №724 від 12.05.2007 року. Ці правила встановлюють вимоги до організації та проведення рубок, включаючи вибір методів, розмір та структуру рубок, а також забезпечення екологічної та соціальної безпеки під час їх проведення.

5.2. Охорона і захист лісу

5.2.1.Охорона лісу

Охорона лісів від пожеж є надзвичайно важливим завданням для лісових працівників, зокрема в ДП "Міжгірське ЛГ". Зростання пожежної небезпеки в лісах може бути спричинене збільшеною відвідуваністю населенням лісових масивів, а також неправильним спалюванням сухої трави у весняний період.

Для підвищення рівня пожежної безпеки необхідно проводити роз'яснювальну роботу серед населення щодо збереження лісів та дотримання правил пожежної безпеки у лісах. Крім того, потрібно здійснювати заходи щодо посилення протипожежної охорони на місцях масового відпочинку, правильно

організовувати використання лісів для масового відпочинку населення з метою зменшення неорганізованого припливу людей у ліс та підвищення пожежної безпеки.

Працівники лісового господарства повинні бути постійно насторожі та готові до швидкого реагування на пожежі, а також здійснювати регулярний моніторинг лісових масивів для виявлення можливих джерел загорянь. Важливо також співпрацювати з місцевими владами, пожежними службами та громадськістю з метою попередження пожеж та швидкого реагування у разі їх виникнення.

Охорона лісів від пожеж є спільною відповідальністю всіх громадян. Важливо дотримуватись правил пожежної безпеки, не залишати відходи та палючі матеріали в лісі, не розпалювати вогнища без необхідності та не викидати палючі предмети у лісову масу. Тільки спільними зусиллями ми зможемо зберегти наші ліси від пожеж та зберегти природні багатства для майбутніх поколінь.

Для підвищення рівня пожежної безпеки важливо проводити роз'яснювальну роботу серед населення щодо збереження лісів і дотримання правил пожежної безпеки в лісах. Це можна зробити шляхом організації інформаційних кампаній, розповсюдження інформаційних матеріалів, проведення лекцій та тренінгів з цих питань.

Також необхідно проводити заходи по посиленню протипожежної охорони в місцях масового відпочинку. Це може включати встановлення протипожежних систем, пожежних гідропостачань, розташування пожежних водойм, а також розробку і впровадження планів евакуації та навчання персоналу їх виконанню.

Додатково, важливо правильно організовувати використання лісів для масового відпочинку населення. Це включає розробку і підтримку примірних правил поведінки в лісах, встановлення спеціальних місць для відпочинку та розваг, а також контроль за кількістю людей, які відвідують ліси, для зменшення неорганізованого припливу і підвищення пожежної безпеки.

Виконання цих заходів допоможе підвищити рівень пожежної безпеки і зберегти наші ліси від пожеж.

Згідно з діючим законодавством, порушення правил пожежної безпеки в лісах, а також знищення або пошкодження лісу внаслідок підпалу або необережного поводження з вогнем розглядаються як лісопорушення. Особи, які вчиняють такі порушення, підлягають штрафу, який накладається в адміністративному порядку.

Крім того, якщо порушення цих правил призводить до знищення або пошкодження лісу, винні особи також несуть адміністративну відповідальність. Понад те, вони мають матеріальну відповідальність і зобов'язані відшкодувати вартість нанесеної шкоди лісовому господарству. Це важливі правила, які сприяють збереженню лісових ресурсів та пожежної безпеки.

Охорона лісів від незаконних рубок є важливим завданням, і контроль за цим здійснюється різними органами та установами. Виявлення випадків незаконної рубки і вжиття заходів щодо їх припинення є важливим кроком для збереження лісових ресурсів.

Згідно з наданою інформацією, у ДП "Міжгірське ЛГ" було виявлено 11 випадків незаконної рубки лісу у 2021 році, загальна кубатура складає 17,0 м.куб. Розмір завданої шкоди становить 98,9 тис. грн. Відповідні матеріали були передані на розгляд в Міжгірський відділ ГУНП в Закарпатській області.

Це важливі кроки для забезпечення дотримання законодавства та запобігання незаконним рубкам лісу. Надіюся, що винищення лісу буде припинено, а винні особи будуть притягнуті до відповідальності.

Проведення основного аудиту сертифікації лісів та оцінки відповідності ведення лісового господарства критеріям та принципам лісової сертифікації є важливим кроком у покращенні системи управління лісовими ресурсами.

Цей аудит допоможе встановити, наскільки відповідає лісове господарство підприємства вимогам стандартів сертифікації. Це включає оцінку дотримання екологічних, соціальних та економічних аспектів управління лісами.

Мета цього аудиту також полягає у створенні кращих можливостей для продажу лісової продукції філії "Міжгірське лісове господарство". Сертифікація лісів може забезпечити додаткові переваги на ринку, оскільки замовники все більше звертають увагу на додержання стандартів сталого лісового господарства.

Ця ініціатива свідчить про важливість збереження та сталого використання лісових ресурсів і сприяє покращенню управління лісовим господарством у філії "Міжгірське лісове господарство".

5.2.2.Захист лісу

Важливість захисту лісів від шкідників та хвороб. Лісозахисна служба займається розробкою і впровадженням біологічних засобів і методів боротьби з шкідливими комахами та хворобами лісу. Ці заходи не тільки ефективні для боротьби зі шкідниками, але й нешкідливі для довкілля. Працівники державної лісової охорони, інженерно-технічні працівники лісового господарства, природоохоронні організації, а також залучення преси, телебачення та місцевого радіо відіграють важливу роль у захисті лісів. Їх спільна діяльність сприяє ефективному контролю над шкідниками та хворобами, а також популяризації знань про ліси та їх охорону.

Загальна площа осередків шкідників та хвороб лісу в насадженнях ДП "Міжгірське ЛГ" станом на 1 січня 2022 року становить 843.4 га. Протягом 2021 року було проведено суцільні санітарні рубки на площі 56.0 га, з них 9.3 га були пошкоджені суцільними вітровалами та буреломами. Також, проведено вибіркові санітарні рубки на площі 357.6 га, з них 276.6 га були пошкоджені хворобами і шкідниками лісу, а 81.0 га були пошкоджені вітровалами та буреломами.

Важливою проблемою ведення лісового господарства у гірських умовах є всихання смерекових насаджень. Це може бути спричинено різними

факторами, такими як хвороби, шкідники, некоректне ведення господарських заходів або несприятливі кліматичні умови. Для запобігання всиханню смерекових насаджень, рекомендується вживати заходів з профілактики та контролю хвороб і шкідників, правильного ведення господарських рубок та догляду за насадженнями. Також, можуть бути використані методи регенерації лісу, такі як висадка нового покоління дерев або природне відновлення. Важливо проводити систематичний моніторинг стану смерекових насаджень і вчасно реагувати на будь-які проблеми, що виникають.

5.3.Сертифікація лісів

На даний час філією “Міжгірське лісове господарство” отримано сертифікат відповідності критеріям та принципам лісової сертифікації. Отримання сертифікату відповідності критеріям та принципам лісової сертифікації є важливим кроком у забезпеченні екологічно відповідної, соціально відповідальної та економічно стійкої діяльності лісового господарства. Це свідчить про те, що ваша організація відповідає вимогам міжнародних стандартів.

Сертифікація проводиться незалежними сертифікаційними органами, які оцінюють відповідність організації вимогам стандарту лісової сертифікації. Це допомагає забезпечити, що лісове господарство виконує необхідні стандарти щодо екології, соціальної відповідальності та економічної стійкості.

Принципи та критерії лісової сертифікації використовуються відповідно до національних і міжнародних законодавчих і нормативних актів. Ці вимоги стандартів лісової сертифікації не замінюють, а доповнюють правила і ініціативи з управління лісовим господарством, забезпечуючи відповідальне використання лісів по всьому світу.

Лісова сертифікація встановлює стандарти, за якими оцінюється діяльність лісового господарства, і забезпечує незалежну перевірку відповідності цим стандартам. Це допомагає забезпечити екологічну, соціальну

та економічну сталість в управлінні лісовими ресурсами та збереженні лісових екосистем.

Принципи та критерії лісової сертифікації можуть включати такі аспекти, як збереження біорізноманіття, збереження водних ресурсів, керування лісовими пожежами, захист працівників та права корінних народів, ефективне використання лісових ресурсів та багато інших. Ці вимоги допомагають забезпечити раціональне та відповідальне використання лісових ресурсів, зменшити негативний вплив на довкілля та сприяти сталому розвитку лісового сектору.

Завдання лісової сертифікації включають в себе ряд важливих елементів:

1. Удосконалення ведення лісового господарства: Лісова сертифікація сприяє впровадженню кращих практик управління лісовими ресурсами. Це включає раціональне планування лісових рубок, використання екологічно безпечних методів, збереження природних життєвих умов для рослин і тварин, а також забезпечення регулярного моніторингу та оцінки стану лісів.

2. Включення усіх витрат у ціну лісової продукції: Лісова сертифікація вимагає, щоб усі витрати, пов'язані з веденням лісового господарства, були враховані в ціні лісової продукції. Це включає витрати на збереження біорізноманіття, захист водних ресурсів, відновлення лісів та інші екологічні аспекти.

3. Сприяння найбільш повному й ефективному використанню лісових ресурсів: Лісова сертифікація ставить за мету забезпечити раціональне використання лісових ресурсів, включаючи деревину, неконвертовані продукти та екосистемні послуги, такі як збереження води та захист від ерозії.

4. Зниження збитків і втрат: Лісова сертифікація спрямована на зменшення збитків і втрат, пов'язаних з веденням лісового господарства. Це може включати застосування ефективних методів лісових рубок, запобігання лісовим пожежам, контроль над шкідниками та хворобами, а також збереження ґрунту та водних ресурсів.

5. Недопущення надмірного лісокористування: Лісова сертифікація сприяє забороні надмірного лісокористування і вимагає збереження стійкості лісових екосистем. Це означає, що лісові рубки повинні бути проведені з урахуванням відновлювальних можливостей лісу, а також збереження його важливих функцій, таких як зберігання вуглецю та захист від ерозії.

Ці завдання лісової сертифікації спрямовані на забезпечення сталого та відповідального використання лісових ресурсів, збереження біорізноманіття та зменшення негативного впливу на довкілля.

Переваги лісової сертифікації включають:

1. Незалежна гарантія для клієнтів-покупців, посередників та інвесторів щодо контролю за якістю лісової продукції. Сертифікація дозволяє підтвердити, що деревина та інші лісові продукти походять з управлінням, яке відповідає встановленим стандартам.

2. Вихід на ринки держав, які використовують виключно деревну продукцію з сертифікованих лісів. Багато країн та компаній встановлюють вимоги щодо використання лише сертифікованої деревини, що створює нові можливості для сертифікованих лісових господарств.

3. Демонстрація запровадження найкращої практики в управлінні лісовим господарством. Сертифікація вимагає впровадження екологічно, соціально та економічно відповідальних практик у лісовому господарстві, що сприяє сталому розвитку та збереженню лісових екосистем.

4. Посилення довіри споживачів до продукції з лісових ресурсів. Сертифікація надає споживачам впевненість, що вони придбали продукцію, яка була вироблена з урахуванням екологічних та соціальних аспектів.

5. Заохочення до удосконалення управління лісовими ресурсами. Сертифікація стимулює лісові господарства до постійного вдосконалення своїх процесів та практик, що допомагає зберегти природні ресурси та зменшити негативний вплив на довкілля.

Усі ці переваги сприяють підвищенню конкурентоспроможності лісових господарств, залученню нових клієнтів та розширенню ринків збуту.

Під час проведення аудиту ведення лісового господарства, як основного, так і наглядових, буде оцінено систему управління лісгоспу з метою підтвердження, що вона забезпечує хороше збереження, використання та відтворення лісових ресурсів. Аудитори будуть перевіряти відповідність лісового господарства встановленим стандартам сертифікації, таким як FSC (Forest Stewardship Council) або PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification).

Під час аудиту будуть оцінюватись такі аспекти:

1. Планування та управління лісовими ресурсами: перевірка наявності документованої системи планування, управління та моніторингу, яка забезпечує оптимальне використання лісових ресурсів і їх відтворення.

2. Збереження біорізноманіття та екосистемних послуг: оцінка заходів, що вживаються для збереження різноманітності видів і екосистем, а також забезпечення екосистемних послуг, таких як водоохоронні функції та вуглецевий захист.

3. Соціальні аспекти: перевірка дотримання прав праці, включаючи безпеку та здоров'я працівників, взаємовідношення з місцевими спільнотами та інші соціальні аспекти управління лісовим господарством.

4. Відповідність законодавству та регулюванням: перевірка виконання вимог місцевого та міжнародного законодавства, а також вимог сертифікаційних стандартів.

Дуже добре, що підприємство постійно проводить консультації з третіми зацікавленими сторонами. Це важний крок для забезпечення сталого та відповідального ведення лісового господарства. Консультації з третіми сторонами дозволяють вам отримувати цінну інформацію, отримувати поради та рекомендації щодо важливих аспектів управління лісовими ресурсами.

Це також допомагає вам підтримувати відкритий діалог з зацікавленими сторонами, такими як місцеві спільноти, неурядові організації та інші зацікавлені групи. Цей діалог може сприяти вирішенню потенційних проблем

та конфліктів, а також забезпечити врахування різних поглядів та інтересів при прийнятті рішень щодо лісового господарства.

Запровадження регулярних наглядових аудитів також є важливим елементом процесу лісової сертифікації. Ці аудити допомагають перевірити, чи продовжує підприємство відповідати вимогам сертифікації протягом усього періоду дії сертифікату. Вони також дозволяють ідентифікувати можливі проблеми та вживати необхідні заходи для їх вирішення.

Загалом, ініціатива проводити консультації з третіми зацікавленими сторонами та регулярні наглядові аудити свідчить про ваше зобов'язання до сталого та відповідального ведення лісового господарства. Надалі, це сприятиме покращенню вашої системи управління лісовими ресурсами та підвищенню довіри до вашого підприємства з боку зацікавлених сторін.

Це дуже важливий підхід, який демонструє зобов'язання до сталого та відповідального ведення лісового господарства. Проведення консультацій з третіми зацікавленими сторонами дозволяє вам отримати цінну інформацію та поради від експертів та представників різних груп, які мають інтереси в лісовому господарстві.

Ці консультації можуть стосуватися різних аспектів, таких як збереження біорізноманіття, використання хімічних речовин, вплив на водні ресурси та інші екологічні питання, а також соціальні та економічні аспекти лісового господарства. Це дозволяє збагатити свої знання та підвищити якість вашої роботи на основі найкращих практик та рекомендацій.

Крім того, проведення регулярних наглядових аудитів органом сертифікації є ще одним важливим етапом у процесі лісової сертифікації. Ці аудити дозволяють перевірити, чи дотримується підприємство вимог сертифікації протягом усього періоду дії сертифікату. Вони також допомагають ідентифікувати можливі проблеми та вживати заходи для їх вирішення.

Загалом, практика проведення консультацій з третіми зацікавленими сторонами та регулярних наглядових аудитів свідчить про ваше зобов'язання до сталого та відповідального ведення лісового господарства. Це допомагає

покращити вашу систему управління лісовими ресурсами та забезпечити високу якість роботи, а також підвищити довіру до вашого підприємства з боку зацікавлених сторін.

30 березня 2020 року набув чинності новий FSC національний стандарт системи ведення лісового господарства для України FSC-STD-UKR-01-2019 [21]. У зв'язку з цим ДП “Міжгірське лісове господарство”, як утримувач FSC сертифікату, задля збереження статусу сертифікованого підприємства впроваджує вимоги нового стандарту.

У ДП “Міжгірське лісове господарство” налагоджено зворотній зв'язок, завдяки якому кожен громадянин може надати свої обґрунтовані коментарі, пропозиції чи зауваження, іншу інформацію, документи (у тому числі картографічні), що можуть стосуватись наступних напрямків діяльності лісгоспу, що стосуються лісової сертифікації:

- 1) розробки процедури вирішення спорів і надання справедливої компенсації щодо працівників, місцевих громад;
- 2) наявності чи відсутності у місцевих громад законних та звичаєвих прав на землеволодіння у лісах;
- 3) наявності чи відсутності у місцевих громад законних та звичаєвих прав на доступ до лісових ресурсів та послуг екосистем і користування ними;
- 4) наявності чи відсутності у місцевих громад законних та звичаєвих прав та обов'язків, що застосовуються;
- 5) докази підтримки цих прав і обов'язків (за наявності);
- 6) території, права на які є предметом спорів між місцевими громадами, державними структурами;

- 7) прагнення та цілі місцевих громад щодо господарської діяльності у лісах;
- 8) визначення можливостей залучення місцевих громад, що сприяє їхньому соціально-економічному розвитку;
- 9) визначення, уникнення та пом'якшення істотних негативних соціальних, екологічних та економічних впливів господарської діяльності;
- 10) визначення місць особливого культурного, екологічного, економічного, релігійного або духовного значення у лісах, на які місцеві громади мають законні або звичаєві права; заходи з охорони цих місць;
- 11) перелік деревних і недеревних ресурсів і послуг екосистем, які можуть посилювати і диверсифікувати місцеву економіку;
- 12) визначення наявних аборигенних екосистем;
- 13) виділення (оцінювання) особливих цінностей для збереження (ОЦЗ);
- 14) визначення загроз ОЦЗ;
- 15) розробки програм моніторингу змін стану ОЦЗ, особливо цінних для збереження територій (ОЦЗТ);
- 16) ефективності заходів, проведених на ОЦЗТ.

5.4. Електронний облік деревини

На виконання протокольних доручень Голови Державного агентства лісових ресурсів України та у відповідності до наказу №159 від 27.05.2010 р.

«Про активацію роботи щодо створення єдиної державної системи електронного обліку деревини». Згідно наказу №109-ОСМ від 8.11.2012 року «Щодо заходів по впровадженню елементів єдиної державної системи електронного обліку деревини» ДП «Міжгірське лісове господарство» з 01.02.2013 року запровадило електронний облік деревини з метою:

1. Своєчасного, якісного та достовірного відображення руху лісопродукції.
2. Контролю за роботою матеріально-відповідальних осіб.
3. Отримання даних про залишки лісопродукції.
4. Контролю за зберіганням і використанням лісопродукції.
5. Обліку та контролю за оплатою відвантаженої лісопродукції.
6. Вжиття заходів щодо попередження нестач, крадіжок і незаконного витрачання лісопродукції.
7. Проведення планових і раптових інвентаризацій лісопродукції на місцях зберігання для звірки фактичної наявності з даними обліку.

Протягом 2012-2023 років підприємство придбало необхідне обладнання, таке як кишенькові персональні комп'ютери (КПК), програмне забезпечення, термо-принтери, бирки та молотки для кріплення бирок, за власні кошти. На базі Міжгірського лісництва ДП "Міжгірське ЛГ" було проведено навчання з користувачами КПК щодо електронного обліку деревини. Це навчання було проведено з метою ознайомлення персоналу з функціональністю та правильним використанням КПК для ефективного обліку деревини.

Починаючи з 2013 року облік і відпуск лісопродукції проходить за допомогою сучасного електронного обладнання (Рис.5).

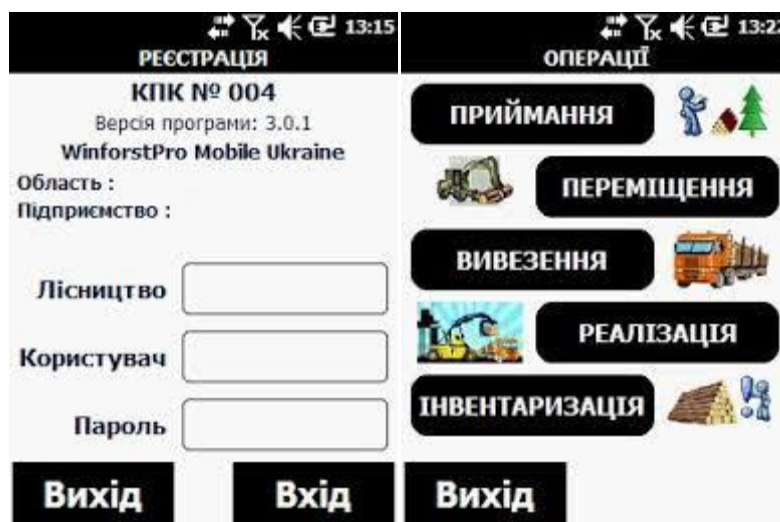

Рис. 5. Алгоритм проведення електронного обліку дровини

Під час лісозаготівель вся деревина буде маркуватись бирками, що мають штрих-код. Завдяки внесенню інформації з бирки до КПК, по кожному сортименту буде фіксуватись об'єм, характеристика сортименту та ділянка, на якій деревина була заготовлена. Тепер дуже швидко і без зайвих паперів кожна колода отримує чіп із усіма параметрами, які внесені у КПК майстра лісу, що дасть можливість чітко простежити рух кожного сортименту, починаючи з лісосіки. Інформація легко зчитується та роздруковується. Така квитанція є супровідним документом відвантаженої продукції.

ВИСНОВКИ

На основі методів лісівничо-екологічної типології та лісівничо-таксаційні методів:

1) ознайомлено із законодавчими умовами діяльності ДП «Міжгірське лісове господарство». Нормативно-правова база з цих питань містить понад 20 документів;

2) описано фізико-географічні та кліматичні умови території досліджень.

ДП «Міжгірське лісове господарство» розташоване на північному сході середньої частини Закарпаття. Закарпатська область, у свою чергу, знаходиться на крайньому південному заході України на південно-західних схилах і передгір'ях Українських Карпат.

У Закарпатті панує помірно-континентальний клімат, що означає тепле літо з середньою температурою повітря $+21^{\circ}\text{C}$ та холодну зиму з середньою температурою -4°C . Цей клімат створює сприятливі умови для відпочинку та оздоровлення. Закарпаття славиться своїми мінеральними водами, з яких виявлено понад 360 родовищ та джерел;

3) ознайомлено із адміністративно-організаційною структурою ДП «Міжгірське лісове господарство». Вона містить 10 лісництв, лісопромислову діляницю і транспортно-ремонтний цех;

4) розглянуто поняття планування лісосічних робіт. Лісосічні роботи включають в себе різні етапи процесу заготівлі деревини. Заготівля включає в себе вирубку дерев, трелювання (видалення гілок та верхівок) та первинне оброблення деревини на місці рубки. Ці роботи зазвичай виконуються на лісосіці, яка є спеціально облаштованою зоною для рубки та оброблення деревини. Додаткова робоча територія лісозаготівельних бригад може включати площі, де заготовляється деревина після рубки, а зовнішні зони безпеки - це

області навколо робочих місць, де забезпечується безпека працівників та запобігається потенційним небезпекам;

5) досліджено господарську діяльність на території ДП «Міжгірське лісове господарство». Загалом, отримані дані свідчать про успішне поєднання екологічних, економічних та соціальних аспектів лісогосподарського виробництва, що дуже важливо для забезпечення сталого розвитку та збереження природних ресурсів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Лісовий кодекс України (введений в дію Постановою ВР № 3853-XII від 21.01.94, ВВР, 1994, № 17, ст.100) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 17, ст.99;
2. Закон України від 01.07.2022 № 2352-IX “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2352-20#Text>;
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 733 ”Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-%D0%BF#Text>;
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. N 724 “Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/724-2007-%D0%BF#Text>;
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 р. № 665 “Про затвердження такс для обчислення шкоди, заподіяної лісу“ // <https://ips.ligazakon.net/document/KP130541>;
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 1993 р. N 399 “Про розміри компенсації за добування (збирання) та шкоду, заподіяну видам тварин і рослин, занесеним до Червоної Книги України“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/399-93-%D0%BF#Text>;
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 541 “Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду України“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2013-%D0%BF#Text>;
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 1997 р. N 1279 “Про розміри та Порядок визначення втрат сільськогосподарського і

- лісогосподарського виробництва, які підлягають відшкодуванню“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1279-97-%D0%BF#Text>;
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. N 761 “Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2007-%D0%BF#Text>;
 10. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2007 р. N 303 “Про затвердження правил відтворення лісів“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2007-%D0%BF#Text>;
 11. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. N 44 “Про затвердження такс на деревину лісових порід, що відпускається на пні, і на живицю“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-97-%D0%BF#Text>;
 12. Наказ Держкомлісгоспу від 23.12.2009 N 364 “Про затвердження Правил рубок головного користування“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-10#Text>;
 13. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2008 р. N 929 “Про затвердження Правил рубок головного користування в гірських лісах Карпат“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929-2008-%D0%BF#Text> ;
 14. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 555 “Про затвердження Санітарних правил в лісах України“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-95-%D0%BF#Text>;
 15. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2009 р. N 976 “Про затвердження Положення про державну лісову охорону“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2009-%D0%BF#Text>.
 16. Закон України від 01.10.2023 № 2894-III “Про тваринний світ“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text>;
 17. Закон України від 01.10.2023 № 1478-III “Про мисливське господарство та полювання“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text>;
 18. Наказ Мінприроди України та Держкомлісгоспу України від 18 липня 2007 року № 332/262 “Про затвердження ТАКС для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в

галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України)“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0842-17#Text>;

19.Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2002 р. N 402 “Про затвердження Порядку і правил проведення обов’язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2002-%D0%BF#Text>;

20. Наказ МВС України від 21.08.98 № 622 “Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів“ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>.

21. Національний стандарт системи ведення лісового господарства для України FSC-STD-UKR-01-2019 (доступний за посиланням <https://ua.fsc.org/download-box.1013.htm>).